

- Лікарчук, А.М. (2003). Технологія створення і використання зошитів з друкованою основою (на матеріалі хімії): Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02; Ін-т педагогіки і психології проф. Освіти АПН України.
- Майорова, І.Г. (2011). Визначення та класифікація робочих зошитів. Вісник післядипломної освіти, 4 (17), 78–85.
- Нечволод, Л.І. (2002). Педагогічні умови впровадження робочих зошитів з друкованою основою в процес індивідуалізації навчання школярів: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.09; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків.
- Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах. Затверджено наказом Міносвіти і науки України 30.05.2006 № 419. Офіційний вісник України, 2006, 25, 92–107.

SYSTEM LEKCJI Z JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO NA RZECZ ROZWOJU MÓWIENI UCZNIÓW 5–6 KLAS Z JĘZYKAMI NAUCZANIA MNIJSZOŚCI NARODOWYCH

Bohdaneć-Biłoskałenko Natalia,

dr hab. Nauk pedagogicznych, profesor,

kierownik Oddziału Nauczania Języków Mniejszości Narodowych

Instytutu Pedagogiki NANP Ukrainy,

Kijów, Ukraina

Koncepcja Nowej Ukraińskiej Szkoły stawia przed naukowcami i wspólnotą pedagogiczną szereg zadań, wśród których jej zorientowanie na kształtowanie tych kompetencji, które są niezbędne dla pomyślnej samorealizacji w społeczeństwie. Wśród dziesięciu kompetencji Nowej Ukraińskiej Szkoły czołowe miejsce zajmuje komunikacja w języku państwowym i ojczystym (jeśli tu zachodzą różnice), u podstaw której leży umiejętność ustnie i pisemnie wyrażać i tłumaczyć pojęcia, myśli, uczucia, fakty i poglądy (poprzez słuchanie, mówienie, czytanie, pisanie, stosowanie środków multimedialnych), a także zdolność reagować za pomocą środków językowych na całość zjawisk społecznych i kulturalnych (w nauce, w pracy, w domu, w czasie rekreacji) i uświadomienie roli efektywnej komunikacji.

Jak widzimy, dzieci uczące się w klasach z nauczaniem języków mniejszości narodowych muszą dobrze władać dwoma językami — państwowym i ojczystym. Szczególna uwaga skupia się na nauczaniu języka ukraińskiego. Znajomość języka państwowego jest jednym z najważniejszych obowiązków każdego obywatela Ukrainy, przesłanką jego pomyślnej socjalizacji i maksymalnej osobistej realizacji w różnych obszarach ludzkiej działalności.

Osobliwości nauczania języka ukraińskiego w klasach uczących się również języków mniejszości narodowych są w centrum uwagi naukowców. Zwłaszcza M. Pentyluk wyszczególnia czynniki, z którymi należy się liczyć w budowaniu systemu języka ukraińskiego jako państwowego. Między innymi to są:

- Funkcjonalne obciążenie dwujęzyczności;
- Charakter dyferencjacji i interakcji systemów socjolingwistycznych w sytuacjach komunikacyjnych;
- Określenie skali poszerzenia dwujęzyczności;
- Poziom dwujęzyczności.

Za główne zadanie w nauczaniu języka ukraińskiego jako państwowego badaczka uważa kształtowanie i rozwój umiejętności i zdolności językowych uczniów z poprzednim zdobyciem wiedzy teoretycznej. Wykonanie tego zadania umożliwia wybudowanie procesu nauczania języka ukraińskiego w oparciu o wiedzę, umiejętności i zdolności w zakresie języka ojczystego. Badaczka uważa, że konieczne należy:

- Korzystać z wiedzy uczniów w zakresie gramatyki języka ojczystego;
- Opierać się na definicje i określenia, które ujawniają wspólne zjawiska w językach nauczania;
- Porównywać podobne i zróżnicowane zjawiska i fakty w języku ukraińskim i ojczystym;
- Tłumaczyć z jednego języka na drugi.

Rozwój komunikacyjny uczniów jest ważną kwestią współczesnej edukacji w warunkach Nowej Ukraińskiej Szkoły, tym więcej dotyczy to szkół, gdzie dzieci uczą się języków mniejszości narodowych. Praca nauczyciela ma być skierowana na kształtowanie umiejętności i zdolności komunikacyjno-językowych ucznia, ponieważ to wywiera wpływ na rolę jednostki w społeczeństwie ukraińskim i jej pomyślny rozwój.

Metodologia badań powinna być skierowana na poszukiwanie metod, środków i form nauczania podnoszących skuteczność takich ważnych komponentów treści nauczania, jak językowa i mowna kompetencje, które razem tworzą komunikacyjną kompetencję ucznia.

Poziom uczniów w zakresie mówienia zależy od poziomu znajomości słownictwa, znajomości kategorii gramatycznych, norm literackich, co zapewnia kształtowanie umiejętności praktycznych w różnych rodzajach działalności językowej.

Praca z rozwoju mówienia uczniów piątych-szóstych klas określonego typu szkół odbywa się równoległe w trzech kierunkach:

- praca ze słowem: aktywizacja słownictwa uczniów, jego poszerzenie i wzbogacenie, rozwój gramatycznej budowy wypowiedzeń;
- przyswojenie norm ukraińskiego języka literackiego; praca z wyrazami i zdaniami, co zakłada następujące ćwiczenia: czytanie zdań, ich analiza, określenie granic zdań w tekście ułożonym bez znaków punktuacyjnych i dużych liter, rozpoznanie gramatycznej podstawy słowa za pomocą pytań, wyrażenie jednej myśli w kilku wariantach, ułożenie wyrazów i zdań na podstawie ilustracji, kluczowych wyrazów itp.;
- praca w kierunku rozwoju mówienia, kształtowanie u uczniów umiejętności rozumieć i odtwarzać wypowiedzenia innych osób oraz budować własne w postaci ustnej i pisemnej, na przykład na podstawie wzoru ustnie opowiedzieć tekst lub napisać go w maksymalnie zbliżonej do oryginału formie, ukazać stopniowość wydarzeń w tekście deformowanym i inne ćwiczenia.

Ważne rodzaje pracy z rozwoju mówienia to są opowiadania, napisane przez uczniów wypracowania, opowieści, dialogi, opinie, produkcja medialna, pisma oficjalne itp.

Tak więc lekcje z rozwoju mówienia uczniów w piątych-szóstych klasach odgrywają ważną rolę w nauczaniu i podniesieniu poziomu znajomości języka ukraińskiego jako państwowego, co zapowiada dobre wyniki na przyszłość.

Bibliografia:

Богданець-Білоskalенко, Н. (2023). Лінгводидактичні засади навчання мов національних меншин у закладах загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь: розроблення, впровадження нових методик та практик навчання: мат-ли Всеукр.наук-пр.конф. (12 жовтня 2023 р.). Чернівці, 22–24.

Пентилук, М., Караман, С., Горошкіна, О. та ін. (2004). Особливості навчання української мови у школах з російською мовою викладання. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. Київ: Ленвіт, 65–69.

СИНХРОНІЗАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ У ПІДРУЧНИКУ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

Бондаренко Неллі

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
Київ, Україна

nelly.bondarenko@ukr.net

Сучасна українська школа гідно реалізує поставлені перед нею освітні цілі й завдання в умовах повномасштабної російсько-української війни. Водночас на її тлі актуалізувалися адаптація освітньої системи до змін, пов'язаних із пришвидшеною інтеграцією України до євроатлантичних структур, готовність долати труднощі й відповідати на небачені раніше глобальні виклики у кореляції з умовами і можливостями країни в стані війни; необхідність психолого-педагогічної підтримки особистості учня, сприяння його розвитку, становленню й самореалізації; проблеми оновлення знань у режимі реального часу; модернізації й інтенсифікації навчально-виховної роботи; зв'язаності й взаємозалежності методів навчання й виховання шкільної юні тощо.

Синхронізацію методів навчання й виховання уприроднює їх єдність як двох взаємозалежних складників системи освіти. Тому надзвичайно важливо розглядати їх в аспекті двоєдності, здатності одночасно забезпечувати засвоєння знань, формування умінь і навичок та здійснювати виховний вплив, актуалізувати внутрішні природні сили учня. За У. Уйтхедом і Д. Шеном, будь-яка діяльність є ціннісно орієнтованою й ціннісно обґрунтованою. Нагромаджуючи життєвий досвід, людина на основі ціннісного вибору конструє особистісну концепцію «теорії в дії», що реалізується в діяльності.